

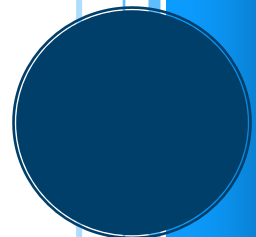
Academische Opleidingschool

PO Noord-Nederland

ACTIEF OPLEIDEN ONDERZOEKEN EN INNOVEREN

Kritische reflectie

10 juli 2014

Voorwoord

Voor u ligt de kritische reflectie van de Academische Opleidingsschool Primair Onderwijs Noord-Nederland (verder te noemen AOS PO NN), geschreven in het kader van de beoordelingen van de opleidingsschool en de academische kop.

Bij het schrijven van dit verslag zijn veel deelnemers betrokken geweest. De opleiders in school, coördinatoren onderzoek, docenten en de leden van de stuurgroep hebben allemaal, vanuit hun eigen rol, input geleverd. Hierdoor kent het verslag een breed draagvlak.

De gesprekken die, naar aanleiding van de reflectie op het toetsingskader, met de verschillende deelnemers gevoerd zijn, kenmerkten zich door een grote betrokkenheid. Het formuleren van het ontwikkel- en verbeterbeleid leidde tot een aantal enthousiasmerende gesprekken. Het in gezamenlijkheid werken aan de totstandkoming van dit verslag heb ik ervaren als bijzonder inspirerend. Opnieuw werd duidelijk met hoeveel inzet alle betrokkenen binnen de AOS PO NN dagelijks bezig zijn met het verbeteren van de kwaliteit van opleiden en onderwijs. Een visitatie is daarmee een momentopname in een dynamisch proces. Wij gaan graag het gesprek met het panel aan en zien uit naar een inspirerende dialoog.

Namens de stuurgroep AOS PO NN,

Heidi Rubingh

Projectleider

Inhoudsopgave

DEEL 1	3
Samenvatting	4
1 Inleiding	5
1.1 Het partnerschap	5
1.2 Administratieve gegevens	7
1.3 Basisgegevens opleidingsschool	8
DEEL 2: KRITISCHE REFLECTIE	10
1 Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	11
1.1 Analyse huidige situatie	11
1.2 Ontwikkel- en verbeterbeleid	15
2 Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	16
2.1 Analyse huidige situatie	16
2.2 Ontwikkel- en verbeterbeleid	28
3 Standaard 3: Toetsing	31
3.1 Analyse huidige situatie	32
3.2 Ontwikkel- en verbeterbeleid	33
4 Standaard 4a: Kwaliteitszorg	34
4.1 Analyse huidige situatie	34
4.2 Ontwikkel- en verbeterbeleid	35
5 Standaard 4b: Kennisdeling (academische kop)	37
5.1 Analyse huidige situatie	37
5.2 Ontwikkel- en verbeterbeleid	38
Geraadpleegde bronnen	40

DEEL 1

Samenvatting

In 2002 is de Pedagogische Academie (PA) van de Hanzehogeschool Groningen met 4 schoolbesturen en 8 basisscholen in stad en ommeland gestart met het inrichten van een academische opleidingsschool. De AOS PO NN kenmerkt zich door grote betrokkenheid en inzet van de deelnemende scholen en partners en korte lijntjes waarin men elkaar goed weet te vinden.

Er is een intensieve samenwerking ontstaan tussen docenten van de PA en opleiders-in-school. Zij komen regelmatig bijeen om de voorwaarden en werkwijze voor het efficiënt opleiden in school vast te stellen en in de praktijk tot uitvoering te brengen. De opleiders-in-school zijn deelgenoot gemaakt van de kennisbases zoals die binnen de Pabo-opleiding gehanteerd worden en brengen deze, al dan niet in samenwerking met docenten van de PA, over aan de leerkrachten. Het werkplekleren is goed verankerd in de scholen.

De LiO fase vindt in 2013-2014 voor het eerst in zijn huidige vorm plaats. Daaraan is de onderzoeksscriptie van de student gekoppeld. Door die koppeling kunnen ook studenten, mits de onderzoeksopdracht nauw afgestemd wordt met de basisschool, een bijdrage leveren aan de schoolontwikkeling.

Door middel van een binnen het samenwerkingsverband ontwikkeld scholingsprogramma praktijkgericht onderzoek zijn er veel leerkrachten opgeleid om zelf praktijkgericht onderzoek te kunnen doen.

Er is een start gemaakt met het vaststellen van een schooloverstijgende onderzoekagenda voor de academische basisscholen. Schoolleiders nemen de onderzoeksvragen op in hun jaarplanning en scholingsbeleid. Nieuwe onderzoeksthema's voor de gemeenschappelijke agenda hebben zich inmiddels aangediend door de toekenning van de subsidie 'Versterking Samenwerking Lerarenopleiding en Scholen'.

Het verder ontwikkelen van kennisdeling tussen scholen binnen en buiten het samenwerkingsverband is één van de uitdagingen voor de komende jaren.

In deze kritische reflectie wordt duidelijk hoe de basisscholen met een academische kop beantwoorden aan de standaarden van de Regeling tegemoetkoming kosten opleidingsscholen van OCW.

Inleiding

Het partnerschap

In 2002 is de Pedagogische Academie Hanzehogeschool Groningen met 4 schoolbesturen en 8 basisscholen in Groningen en omgeving gestart met het inrichten van een academische opleidingsschool.

Dit samenwerkingsverband heeft de naam 'Academische opleidingsschool Primair Onderwijs Noord-Nederland' (afgekort als de AOS PO NN) en bestaat anno 2014 uit een samenwerking tussen 7 basisscholen, de Pedagogische Academie (verder aangeduid als PA) van de Hanzehogeschool en de Rijksuniversiteit Groningen (RUG- Pedagogiek/Onderwijskunde) in de rol van onderzoeksinstelling. Het samenwerkingsverband noemen we in deze Kritische Reflectie de 'academische opleidingsschool' en de betrokken basisscholen noemen we 'academische basisscholen'. De PA kent drie opleidingsvarianten: Pabo voltijd, Pabo TOP (verkorte voltijd opleiding) en de Academische Opleiding Leraar Basisonderwijs (AOLB). Studenten van de Pabo voltijd en de AOLB participeren in de academische opleidingsschool.

Met ingang van 1 augustus 2013 participeren niet 8, maar 7 basisscholen in het samenwerkingsverband. Eén van de basisscholen heeft besloten de samenwerking te beëindigen. De geringe omvang van de school stond een volwaardige participatie in de weg.

Momenteel (kalenderjaar 2014) loopt er een aanmeldprocedure om 2 nieuwe basisscholen toe te laten tot het samenwerkingsverband. Eén academische opleidingsschool zal stoppen omdat zij een zwak arrangement heeft.

De samenwerking binnen de AOS PO NN is gebaseerd op het partnermodel (model C) zoals beschreven in opdracht van de Onderwijsraad door Van Deinum e.a. 2001:

'De basisschool is medeverantwoordelijk voor het curriculum van de lerarenopleiding. De aspirant-leraar wordt niet alleen gecoacht, maar de school heeft ook als taak een deel van de opleiding te verzorgen. Hiertoe worden een of meerdere opleiders in de school aangesteld. Zij nemen opleidingsonderdelen voor hun rekening, verzorgen supervisie over- en richten zich op de professionele ontwikkeling van de aspirant-leraren en verzorgen de training en begeleiding van de in de school werkzame coaches. De lerarenopleiding verzorgt de vakdidactische en conceptuele thema's binnen de opleiding en is gericht op de studievoortgang van de aspirant-leraren'¹

---

¹ Deinum, J.F. e.a (2005). *Aspecten van opleiden in school*. Den Haag: Onderwijsraad

In de samenwerkingsovereenkomst AOS PO NN 2012-2016 (bijlage 1) is vastgelegd hoe het partnerschap invulling wil geven aan de inhoudelijke samenwerking in de Academische Opleidingschool 2012-2016. Penvoerder van de AOS PO NN is OPRON, het schoolbestuur te Stadkanaal. De aansturing van de AOS PO NN ligt in handen van de stuurgroep, waarin alle partners vertegenwoordigd zijn.

De partners hebben in het document Taakomschrijving betrokkenen binnen de academische Opleidingschool (bijlage 2) afspraken gemaakt over de uitvoering van de taken bij het begeleiden, opleiden en beoordelen van de (academische) opleidingsstudenten (ver te noemen oids-student(en)) die het opleidingstraject 'academische opleidingsstudent' volgen.

Jaarlijks wordt de verdeling van de gelden van de AOS PO NN vastgesteld. De toedeling van gelden volgt op de vaststelling van de activiteiten. Ongeveer 70% van de gelden gaat naar de basisscholen (van waaruit ook de projectleiding komt), een kleine 10% naar de PA, ruim 3% naar de RUG en ruim 17% is beschikbaar voor het activiteitenbudget.

Administratieve gegevens

Tabel 1: gegevens AOS PO NN

Gegevens opleidingsschool	
Naam opleidingsschool	Academische opleidingsschool Primair Onderwijs Noord-Nederland (www.aosnoord.nl)
Naam penvoerder opleidingsschool	Scholengroep Opron
Adres penvoerder opleidingsschool	Postbus 310 9500 AH Stadskanaal
Contactpersoon penvoerder beoordelingsaanvraag	
Voornaam	Heidi
Tussenvoegsel(s)	
Achternaam	Rubingh
Telefoonnummer	06-12293202
E-mailadres	h.rubingh@stichtingbaasis.nl
Partners	
Instellingen en status (accreditatie NVAO)	Hanzehogeschool Groningen Instellingstoets: positief, 26 april 2013
RUG Pedagogiek/Onderwijskunde (eerder onder de naam Universitair Onderwijs Centrum Groningen)	Rijksuniversiteit Groningen Instellingstoets: positief onder voorwaarden (07-08-2013 tot 06-08-2014)
Scholen, status (inspectie) en schoolbestuur	<ol style="list-style-type: none"> 1. Beijumkorf (basisarrangement) - O2G2 2. Schuilingsoord (basisarrangement)- Baasis 3. Borgmanschool (zwak arrangement)- O2G2 4. De Starter (basisarrangement)- O2G2 5. Brederoschool (basisarrangement)- O2G2 6. Westerschool (basisarrangement)- Opron 7. Noordkaap (basisarrangement)-

SOOOG	
Opmerkingen	
<ul style="list-style-type: none"> Tot 1-8-2013 maakte basisschool 'de Butte' ook onderdeel uit van het samenwerkingsverband. Momenteel (kalenderjaar 2014) loopt er een aanmeldingsprocedure om twee nieuwe basisscholen (lid van de deelnemende schoolbesturen) te laten aansluiten bij de AOS PO Noord-Nederland. Tijdens het schrijven van deze KR is nog niet bekend welke scholen zullen gaan participeren. De Borgmanschool heeft een zwak arrangement en zal stoppen als school binnen de AOS PO NN. 	

Basisgegevens opleidingsschool

Aantal studenten

Tabel 3: aantal studenten die het oids-traject volgen

Cursusjaar	Ingeschrevenen
2013-2014	82
2012-2013	80
2011-2012	81
2010-2011	89
2009-2010	88

Kwaliteit docenten opleidingsschool

(docenten lerarenopleiding/instellingen en docenten basisscholen betrokken bij de opleidingsschool)²:

Tabel 2: kwaliteit docenten [Bron: Basisadministratie van de betrokken scholen en de lerarenopleiding].

Graad	Hbo-bachelor	Master	PhD
Percentage	63 %	29 %	8 %

Toelichting bij tabel 2

Naam instelling / basisschool	docenten	bachelor geschoold	master geschoold	PhD-geschoold	1 ^e -graads-bevoegd	2 ^e -graads-bevoegd	Velongeregistreerd
Beijumkorf	3	3					
Schuilingsoord	3	1	2				1
Borgman-school	3	3					2
De Starter	3	2	1				
Bredero-school	2	2					
Westerschool	3	2	1				1
Noordkaap	2	2					1
PA	4		3	1			1
RUG	1			1			
Totaal	24	15	7	2			6

² Bij 'docenten basisscholen' zijn meegenomen de opleider in de school, de onderzoekscoördinator en het lid van de coördinatiegroep.

DEEL 2: KRITISCHE REFLECTIE

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

Analyse huidige situatie Opleidingsschool

1. De opleidingsschool heeft een geëxpliciteerde visie op opleiden in de school geconcretiseerd in een opleidingsplan.

Alle partners binnen deze samenwerkingsovereenkomst geven invulling aan hun gezamenlijk doelen door te streven naar:

- Een opleiding die nauw aansluit bij de praktijk van het geven van onderwijs op de academische basisscholen.
- Afstemming van de initiële opleiding, de profileringroutes en de post-HBO opleiding op de schoolontwikkeling van de diverse betrokken scholen door afstemming van projecten, stages en onderzoeksopdrachten.
- Optimale omstandigheden waardoor de begeleiding en de uitvoering van activiteiten door studenten in een professionele, op competenties gerichte werkomgeving plaatsvindt; professionele begeleiding van studenten die voldoet aan de HBO-kwalificaties.
- Een gemeenschappelijke ambitie op het terrein van onderwijsvernieuwing en deskundigheidsbevordering. Dit is een vast agendapunt tijdens de programmaraadvergaderingen (van de PA).
- Een 'onderzoekscultuur' op de academische basisscholen die de basis vormt voor kwaliteitsverbetering van, en innovatie binnen het primaire proces.
- Het, via een breed netwerk, delen van resultaten uit innovatie en onderzoek. Hierbij worden ook andere basisscholen van de partnerbesturen betrokken.

Zie ook: Samenwerkingsovereenkomst AOS 2012-2016, bijlage 1.

Met deze visie op opleiden in de school geeft de AOS PO NN vorm aan de kern van de opleidingsschool: integratie van opleiding, onderzoek en ontwikkeling. Deze visie is niet geëxpliciteerd in een eigen opleidingsplan. Het partnerschap heeft er bewust voor gekozen deze visie te realiseren door nauw aan te sluiten bij het opleidingsplan van de PA. Een volledige weergave van het opleidingsplan van de PA is opgenomen in het OER (KR PA Geraadpleegde literatuur en bronnen, bron: 5.1).

2. De opleidingsschool waarborgt dat studenten de gelegenheid hebben de verbinding tussen theorie en praktijk te leggen. Het opleidingstraject in de school kent voldoende diepgang door verbindingen met de theorie. Het opleidingstraject in de lerarenopleiding sluit aan bij de praktijkervaringen in de school en is geconcretiseerd in een opleidingsplan.

De PA biedt studenten een competentiegericht curriculum dat leidt tot de verwerving van de SBL-competenties en de Dublin descriptorren voor het bachelorniveau (zie KR PA, paragraaf 1.3).

Eén van de uitgangspunten van de onderwijsvisie van de PA is:

*'Er wordt **samenhang aangebracht in het onderwijs** (constructie en bouwwerk enerzijds en theorie en praktijk anderzijds). Dit betekent voor de student dat hij zijn leerdoel, een startbekwame leerkracht worden, verwezenlijkt, doordat het geheel van onderwijseenheden een logische, competentiegerichte en thematische opbouw kent.'*

Leerlijnen waaronder de leerlijn werkplekleren vormen de rode draad in het curriculum. Vanaf het tweede semester in het eerste studiejaar komt de student met de praktijk in aanraking via het leren op de werkplek in combinatie met zijn opleiding. Door dit werkplekleren wordt de verbinding tussen theorie en praktijk vergemakkelijkt en kan de student reflecteren vanuit (vak)concepten en vanuit de beroepsidentiteit.

Het werken met een datamuur is één van de onderdelen die de student in de praktijk uitvoert. De student leert analyses te maken naar aanleiding van toetsgegevens van zijn stageklas. Aan de hand van de toetsgegevens leert de student een groepsplan te schrijven voor een bepaald domein. Dit vraagt naast afstemming met de intern-begeleider, de coach en opleider in de school ook een goede planning in het jaarrooster. Relevante data moeten immers op het juiste moment beschikbaar zijn.

Simone Doolaard, RUG

Om de koppeling tussen de theorie en praktijk goed tot uitvoering te kunnen brengen is het van groot belang dat de coaches en opleiders-in-school van de academische basisscholen goed op de hoogte zijn van de kennisbasis. In het schooljaar 2012-2013 is stevig geïnvesteerd in het overdragen van delen van de kennisbasis van de PA naar de opleiders-in-school. Vakliteratuur die gebruikt wordt door de PA is aangeschaft door alle academische basisscholen en wordt door hen gebruikt als theoretische basis bij de begeleiding van de student.

Docenten van de PA verzorgen workshops voor leerkrachten van de academische basisscholen waarin delen van de kennisbasis gedeeld worden.

3. De opleidingsschool waarborgt dat studenten de gelegenheid hebben ervaring op te doen in gevarieerde onderwijssituaties.

Studenten van de PA wisselen in jaar 2 en 3 elk semester van groep om een grotere diversiteit aan ervaringen op te doen. Elk semester kent aan het begin een werkplekweek waarin de student een hele week op de school doorbrengt. In jaar 1 wisselen de studenten binnen het semester van groep. Voor de oids-studenten geldt dat elke student op een academische basisschool consequent ervaring opdoet in twee verschillende groepen of bouwen.

Academische kop

1. De opleidingsschool met academische kop beschikt over een gezamenlijke visie, door alle partners gedragen op het concept 'academische opleidingsschool'.

Eind 2010 hebben de coördinatoren van de AOS PO NN zich, na het kennisnemen van het rapport 'Visie op de academische opleidingsschool'³ uitgesproken voor uitgroeien naar 'de academische opleidingsschool als kenniscentrum' (zonder een juridische entiteit). De scholen willen een regionaal voorbeeld zijn voor 'good practices'.

De visie dat in een academische school vervlechting plaats moet vinden van:

- het opleiden en ontwikkelen van aankomend, instromend en zittend personeel;
- schoolontwikkeling (innovatie);
- praktijkgericht onderzoek en
- wetenschappelijk onderzoek

wordt door alle deelnemers gedeeld. Er is ook een gedeelde visie op het verrichten van praktijkgericht onderzoek door leerkrachten (bijlage 3): *'Het onderzoek dat door de leerkrachten op een academische basisschool uitgevoerd wordt moet dicht bij hun vragen en praktijk staat. Dan kunnen ze, logisch*

³ OCW (februari 2010), Visie op de academische opleidingsschool

denkend, gebruik makend van eerder onderzoek, op basis van een goed plan onderzoek doen en daar een verslag over schrijven waar ze trots op kunnen zijn. Ze zijn daarmee eigenaar geworden van de resultaten en kunnen vervolgens hun collega's helpen om op basis van de conclusies het onderwijs te verbeteren'.

Binnen het samenwerkingsverband vindt een voortdurende dialoog plaats over de visie op de AOS. Dit heeft geleid tot het schrijven van verschillende documenten (AOS PO NN; ambitieus aan de slag- bijlage 4, Visie op onderzoek binnen de AOS- bijlage 3, Een academische school; waar heb je dat nu weer voor nodig? - bijlage 5).

Begin 2014 is het document 'AOS PO NN; ambitieus aan de slag' opnieuw met de coördinatoren besproken. Er is vastgesteld dat er te weinig 'vooruitgang' was geboekt ten aanzien van de ontwikkeling van academische basisscholen als kenniscentrum. Er is geconstateerd dat met betrekking tot de te onderscheiden dimensies zoals verwoord in het hierboven genoemde rapport de AOS PO NN vooral functioneert als onderzoeksplek en nog te weinig als kenniscentrum. De onderzoeksuitkomsten vinden onvoldoende hun weg naar de leerkrachten van de scholen (en de beroepsgroep). De verwachting is dat het werken met een gezamenlijke onderzoeksagenda binnen AOS PO NN gaat bijdragen aan het functioneren als kenniscentrum. De eerste resultaten zijn hiervan reeds zichtbaar (zie voor een voorbeeld tekstkader bij standaard 4b).

2. De opleidingsschool met academische kop verbindt het opleiden van leraren met het verrichten van praktijkgericht onderzoek en schoolontwikkeling.

Onderzoek en opleiden zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Onderzoek is een belangrijk deel van het curriculum van de student; in het nieuwe curriculum van de PA is een stevige onderzoeksleerlijn ingevoerd. Schoolontwikkeling krijgt in het curriculum in verschillende blokken aandacht. Studenten doen onderzoek naar een voor de scholen relevant thema en dragen daardoor bij aan de schoolontwikkeling van de (academische) basisschool (zie KR PA 2.4.2 onder het kopje 'onderzoeksvaardigheden en onderzoekende houding').

In het document 'AOS PO Noord-Nederland: Ambitieuw aan de slag' (bijlage 4) staat:

'De academische basisscholen hebben een functie voor de onderzoeksinstelling en lerarenopleiding: op de academische basisscholen worden onderzoeken uitgevoerd die passen binnen een breder onderzoeksthema, dat door de onderzoeksinstelling (in overleg met de academische basisschool) wordt onderzocht. Studenten van de lerarenopleiding kunnen participeren in dit onderzoek. Omdat de onderzoeksinstelling de resultaten van onderzoek bundelt

en zorg draagt voor breder toepasbare (generaliseerbare) conclusies, heeft de AOS een functie voor andere scholen en wetenschappelijke ontwikkeling.'

In de jaarverslagen van de AOS PO NN (bijlage 6) is te lezen hoe hieraan invulling gegeven is.

Ontwikkel- en verbeterbeleid

Naar aanleiding van de analyse van de huidige situatie in paragraaf 1.1 zijn onderstaande aandachtspunten benoemd.

- Er is behoefte om de huidige visiedocumenten in één compact document te actualiseren en te bundelen zodat de gezamenlijke visie goed herkenbaar is voor alle deelnemers. Bij aanvang van het schooljaar 2014-2015 zal er een visiebijeenkomst plaats vinden, waarin de directeuren, coördinatoren algemeen, coördinatoren onderzoek en opleiders-in-school aan de slag gaan met het herijken van de verschillende visiedocumenten tot een nieuw inspirerend en levend document.
- Een belangrijk onderdeel binnen de visieontwikkeling is de plaats die het door leerkrachten verrichte praktijkgericht onderzoek inneemt in de school. Binnen het samenwerkingsverband is daarom flink geïnvesteerd in het aanbieden van scholing op het gebied van onderzoeksvaardigheden. We constateren dat dit niet vanzelf bijdraagt aan schoolontwikkeling. Wel is duidelijk dat een onderzoekende houding en onderzoeksvaardigheid bij (toekomstige) leerkrachten belangrijke voorwaarden zijn om een bijdrage aan schoolontwikkeling te kunnen leveren. Er vindt nu een verschuiving plaats van het leren verrichten van praktijkgericht onderzoek als vaardigheid naar het leren inzetten van die vaardigheden en de ontwikkeling van een onderzoekende houding bij (toekomstige) leerkrachten ten bate van schoolontwikkeling. Om daar op te kunnen sturen moet vastgelegd worden wat we precies bedoelen met het begrip 'onderzoekende houding', hoe dit zich verhoudt tot verwante begrippen zoals onderzoeksvaardigheden en reflectie en hoe van daaruit een bijdrage aan schoolontwikkeling tot stand kan komen.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Analyse huidige situatie Opleidingsschool

1. Het programma dat door de opleidingsschool is uitgewerkt stelt de studenten in staat om de eindkwalificaties te bereiken.

De eindkwalificaties voor de opleiding Leraar Basisonderwijs (voltijd en verkort) zijn beschreven in de Wet BIO, waarin de bekwaamheidseisen waaraan een leraar moet voldoen worden beschreven. Het curriculum van de opleiding tot Leraar Basisonderwijs leidt op tot de zeven landelijke "SBL-competenties", die in tabel 1.1 kort worden benoemd. Een volledig overzicht van de SBL competenties is te vinden in Geraadpleegde Literatuur en bronnen van de KR PA: bron nr. 4.1.

Tabel 1.1 Bekwaamheidseisen

	SBL-competentie
1	Interpersoonlijk competent
2	Pedagogisch competent
3	Vakinhoudelijk en didactisch competent
4	Organisatorisch competent
5	Competent in het samenwerken met collega's
6	Competent in het samenwerken met de omgeving
7	Competent in reflectie en ontwikkeling

De opleiding heeft vier niveaus benoemd om op de ontwikkeling in competenties te sturen en de voortgang te meten. In de overzichtstabel van het curriculum is te zien welke competentie in welk onderwijsblok op welk niveau aan bod komt. De overzichtstabel is opgenomen als bijlage A in de KR van de PA.

Oids-studenten doorlopen naast het reguliere werkplekleren een aantal onderdelen uit het onderwijsprogramma in de beroepspraktijk, en behalen daardoor een gedeelte van de competenties uit de overzichtstabel in de praktijk. In bijlage 13 zijn de curriculumonderdelen die oids-studenten in de

beroepspraktijk (de academische basisschool) doorlopen paars gekleurd. Deze tabellen (voor de variant oids van de Pabo voltijd en AOLB) laten zien dat studenten de mogelijkheid hebben om minimaal 106 van de te behalen 240 EC (>40%) op een academische basisschool te verwerven.

2. De opleidingsschool heeft een samenhangend programma waarbinnen het gedeelte van het curriculum dat in de school wordt verworven en het gedeelte van het curriculum dat in de lerarenopleiding wordt verworven een geïntegreerd geheel vormen. De individuele trajecten zijn verankerd in dit programma.

Vanaf het tweede semester in het eerste studiejaar komt de student met de praktijk in aanraking via het leren op de werkplek in combinatie met zijn Pabo-opleiding (het zogenaamde *werkplekleren*). In het tweede, derde en vierde studiejaar is werkplekleren gedurende het hele studiejaar onderdeel van het curriculum. Dat geldt ook voor de studenten op een academische basisschool.

Studenten werken tijdens het werkplekleren per blok aan passende werkplekopdrachten rond actuele thema's gekoppeld aan de vakken op de Pabo. Door de parallelle programmering van cursussen op de PA en het werkplekleren brengen de studenten het op de opleiding geleerde meteen in de praktijk. Zo voerden alle studenten het afgelopen jaar opdrachten uit rondom het thema "ouderbetrokkenheid". Andersom kunnen studenten ook thema's en problematiek die zij tegenkomen tijdens werkplekleren op de opleiding inbrengen tijdens de terugkomdagen in de LiO-fase.

In het derde studiejaar van de opleiding Leraar Basisonderwijs kunnen studenten die op een academische basisschool stage lopen ook een deel van het (theorie)curriculum van de PA op de academische basisschool verwerven; letterlijk opleiden-in-de-school (oids). Oids-studenten verwerven in de praktijksetting dezelfde leerdoelen en competenties als de reguliere studenten in de lessen op de PA. Waar reguliere studenten deze programmaonderdelen op de opleiding verwerven, doorlopen de oids-studenten deze onderdelen in nauwe samenwerking met de oplisser en de docenten van de PA, in de praktijk. Op deze manier ontstaat er een directe koppeling tussen theorie en praktijk en meer diepgang voor zowel de student als de oplisser.

Elk onderdeel wordt door de opleider in school samen met de studenten vanaf de start besproken en uitgevoerd op een wijze die aansluit bij de schoolontwikkeling op de desbetreffende school.

De volgende vijf curriculumonderdelen worden door de oids-studenten uitgewerkt in de praktijk (op de academische basisschool):

Nederlands:

1. de data-muur
2. verhalen en gesprekken in de klas

Rekenen en Wiskunde:

3. rekendiagnostisch gesprek

Sociale Wetenschappen:

4. oudergesprekken

Sociale wetenschappen, Nederlands en Rekenen en Wiskunde samen:

5. (school)teams

Op de PA volgt de student lessen bij Rekenen en Wiskunde over het voeren van een rekendiagnostisch gesprek. Op de basisschool wordt dit gesprek geoefend en nabesproken met de coach/opleider in de school waarbij de theoretische inbedding onderdeel van het nagesprek is.

Bea Kesselaar, opleider in school, Borgmanschool

Er zijn geen individuele trajecten in dit programma; dit programma wordt groepsgewijs door de academische basisscholen aan de studenten aangeboden. Voor de verwerking van de lesstof kan de student bij zijn eigen opleider-in-school (oplisser) terecht.

Op de Pabo woont de student het eerste college bij van het betreffende programmaonderdeel. De betreffende docent geeft voorlichting aan de opleider-in-school over de inhoud van het programmaonderdeel, de leerresultaten die behaald moeten worden en de toetsvorm. Alle materialen die behoren bij het programmaonderdeel zijn beschikbaar voor de opleider-in-school en de student. De student verwerkt de programmaonderdelen op een onderzoekende wijze en maakt daarbij gebruik van de expertise waarover verschillende leraren van de academische basisschool beschikken. De kaders (het 'wat') van deze programmaonderdelen zijn identiek aan die in de reguliere opleiding. De uitwerking (het 'hoe') van deze programmaonderdelen gebeurt binnen een opleidingsschool en kan dus anders zijn dan in de reguliere opleiding.

Ria Logtenberg, docent PA

3. De afstemming tussen de instroomkwalificaties van de studenten en het te volgen programma is transparant. Verleende vrijstellingen moeten inhoudelijk worden verantwoord. De rol van EVC wordt hierbij beschreven.

Studenten in het tweede studiejaar krijgen voorlichting over de werving- en selectieprocedure van het traject oids in het derde jaar (bijlage 9). Naast de procedure wordt ook toegelicht welk programma derdejaarsstudenten volgen op een academische basisschool en hoe de werkwijze is. Deze voorlichting wordt verzorgd door een oplis en een student die op dat moment actief bezig is met het oids-programma.

De oids-variant kent een aantal selectiecriteria (bijlage 10) waaraan studenten die deel willen nemen aan het traject moeten voldoen. Deze criteria zijn gesteld opdat de student voldoende studievoortgang heeft om de continuïteit van het werkplekleren in een academische basisschool te waarborgen.

- De student heeft op de werkplekopdrachten (WPO's) uit de blokken 2.1 en 2.2 een beoordeling van minimaal een 7.
- Op de indicatoren van de beroepsbekwaamheid genoemd in SBL competenties 1, 2, 3 en 7 wordt de student met een 7, of hoger, beoordeeld bij de eindbeoordeling van blok 2 (eerste toetsgelegenheid).
- De student heeft tenminste 24 studiepunten uit blok 2.1 en 2.2. behaald aan het einde van blok 2.3.

Studenten die geïnteresseerd zijn in het leren in de praktijk en graag deel willen nemen aan het oids-traject kunnen zich, wanneer ze voldoen aan de gestelde criteria, aanmelden voor een sollicitatieprocedure bij het stagebureau. De sollicitatie procedure bestaat uit het invullen van een self-assessment (voorbeeld opgenomen als onderdeel van bijlage 11) en het voeren van een sollicitatiegesprek in de academische basisschool eventueel aan de hand van een sollicitatiebrief (zie OER PA 2013-2014, KR PA bijlage 5.1). De student kan solliciteren maar ook een academische basisschool kan studenten uitnodigen voor een kennismakingsgesprek. In totaal kunnen 25 studenten geplaatst worden. Nadat de sollicitatiegesprekken zijn gehouden op de academische basisscholen meldt de oplegger van de betreffende school of de student is aangenomen of niet. Studenten die bij een academische basisschool zijn afgewezen en wel voldoen aan de criteria kunnen bij een andere academische basisschool solliciteren. De procedure heeft een doorlooptijd van ongeveer 6 weken.

In het oids-programma worden geen vrijstellingen verleend (ook niet op basis van eventuele Eerder Verworven Competenties – EVC's).

4. De scholen en de lerarenopleidingen hanteren in functie van het traject in de opleidingsschool een didactisch concept waarmee alle partners instemmen.

Het didactisch concept van het traject in de opleidingsschool is gelijk aan het didactisch concept van de PA (zie KR PA par. 2.3).

De opleggers van de academische basisscholen en de betrokken docenten van de PA komen twee keer per maand bijeen om afstemming te waarborgen over het didactisch concept.

5. De opleidingsschool zet voldoende personeel in om de studenten op te leiden, te begeleiden en te beoordelen. Bij de algemene gegevens van de opleidingsschool wordt aangegeven het percentage master en hbo geschoolde docenten.

De studenten die vanuit alle leerjaren van de reguliere PA en de AOLB naar een academische basisschool gaan voor het werkplekleren, worden begeleid door de coach (leerkracht van de klas waar de student geplaatst is) en de opleg. De coach begeleidt de student tijdens de stagedag(en) op microniveau in de klas. De opleg begeleidt de student op meso- en macroniveau: kennismaken met de school en

het team, het beleid, de overkoepelende zorgstructuur, het innovatiebeleid. Daarnaast bezoekt de oplis iedere individuele student in zijn stageklas en voert samen met de coach een evaluatiegesprek n.a.v. dat bezoek. Daarin wordt tevens de praktijk met de theorie verbonden.

Naast de oplis en de coach worden ook specialisten binnen de academische basisschool, zoals de ib-er, de directeur, de zorgcoördinator, de onderzoekcoördinator, de rekenspecialist, de taalcoördinator, betrokken bij het opleiden en begeleiden van de student.

Elke student heeft een werkplekbegeleider vanuit de opleiding, die de student elke periode op de werkplek bezoekt om een les te observeren en van feedback te voorzien. Tevens beoordeelt de werkplekbegeleider, als eindverantwoordelijke, het portfolio van het werkplekleren.

Voor het opleiden, de begeleiding en beoordeling van studenten in de verschillende curriculumonderdelen van de PA zijn uren genormeerd. Deze uren zijn gebaseerd op parameters die in gezamenlijk overleg tot stand zijn gekomen. Ze worden jaarlijks opgenomen in het actuele jaarplan en in de begroting. De AOS PO NN leidt jaarlijks (ruim) 80 studenten op (bijlage 7: overzicht opgeleide studenten per jaar).

De basisschool ontvangt per student (ongeacht welk leerjaar en welke opleidingsvariant) per jaar 20 uur en per LiO-er 15 uren. Voor het begeleiden van onderzoek ontvangt de school 15 uur per student (bijlage 14: Begroting 2013-2014).

6. Het personeel dat wordt ingezet voor de opleidingsschool is deskundig in het opleiden, begeleiden en beoordelen van de studenten.

Het personeel dat wordt ingezet voor de academische basisschool is geschoold in het opleiden, begeleiden en beoordelen van studenten. Alle coaches (de leerkrachten die een student in de klas hebben) hebben de coachcursus gevolgd waarbij ze geschoold zijn in opleiden, begeleiden en formatief beoordelen van de student. N.a.v. het nieuwe curriculum van de PA hebben zij de verdiepende cursus gevolgd de zgn. 'coach+' cursus. De cursusinhouden liggen ter inzage bij de visitatie. Alle oplissers hebben naast de coach- en de 'coach+' cursus de oplis-cursus gevolgd waarbij zij als coach-van-de-coaches geschoold zijn in het ondersteunen van coaches bij de begeleiding van studenten. Meer dan de helft van de oplissers heeft de Velon registratie als geregistreerd schoolopleider met goed gevolg doorlopen in 2011-2012. Ook vanuit de PA is een docent betrokken bij het oids-traject die een Velon geregistreerde lerarenopleider is.

De betrokken docenten en begeleiders van de PA en de RUG zijn master geschoold en goed toegerust om studenten op te leiden, te begeleiden en te beoordelen.

7. De opleidingsschool heeft een visie op professionalisering uitgeschreven en borgt op systematische wijze de kwaliteit van alle personeel dat betrokken is bij de opleidingsschool.

Er wordt voortdurend geïnvesteerd in actualisering en de kwaliteit van begeleiding van de studenten. De coaches (leerkrachten die studenten begeleiden) en de opleiders in de school (begeleiders van de coaches) volgen verplichte cursussen met als doel het kunnen bieden van een kwalitatief hoogwaardige begeleiding op de werkplek. Daartoe hebben we in het verband van de Academische opleidingsschool gezamenlijk als scholen en PA een cursusaanbod ontworpen bestaande uit de volgende cursussen: coach, coach+, oplis en oplis+.

'Als opleider in school ben ik actief op drie niveaus: Ik vergroot mijn eigen kennis en vaardigheid evenals die van de coaches en daardoor verbetert het functioneren van de student. Tijdens begeleidingsgesprekken tussen coach en student schuif ik aan en observeer hoe de vraagstelling is van de coach en de reflectievaardigheid van de student. Naar aanleiding van dit gesprek stel ik vaak zelf nog een aantal vragen aan de student met als doel een verdiepingsslag te maken. De coach is dan de observator en is lerende. De student wordt hierdoor nog scherper in het beoordelen van eigen vaardigheden. Na afloop van het gesprek heb ik een evaluatiegesprek met de coach over zowel de voortgang van de student als de ontwikkeling van de coachingsvaardigheden van de coach'.

Corrie Postma, opleider in school, de Noordkaap

In het document 'Taakomschrijving betrokkenen binnen de academische opleidingsschool' (bijlage 2) wordt de taakverdeling beschreven.

Onder studenten wordt geëvalueerd wat hun waardering is ten aanzien van het functioneren van de opleider-in-school. In het cursusjaar 2013-2014 is de 'tevredenheidsenquête studenten oids' afgenomen. De evaluatie is uitgezet bij 18 studenten en 56% van de studenten heeft de enquête teruggestuurd. Uit de

gegevens blijkt dat studenten de schoolopleiders in meerderheid als uitstekend waarderen. De onderliggende ingevulde enquêtes liggen ter inzage.

In de 'Samenwerkingsoverkomst subsidie verankering AOS 2012-2016' (bijlage 1) zijn afspraken gemaakt over de borging van de kwaliteit van het personeel. Er wordt ook gerefereerd aan het IPB-beleid (integraal personeelsbeleid) van de afzonderlijke opleidingsscholen.

8. De opleidingsschool zorgt ervoor dat de begeleiding vanuit de school en vanuit de lerarenopleiding op elkaar is afgestemd, transparant is voor studenten en andere betrokkenen en aansluit bij de specifieke behoeften van de studenten binnen dit traject.

Twee keer per blok komen de opleiders-in-school naar de PA om samen met docenten van de PA te werken aan een goede afstemming in het aanbieden van de programmaonderdelen en de begeleiding van oids-studenten. De opleiders-in-school delen de gemaakte afspraken met hun collega's in de basisschool die verantwoordelijk zijn voor de coaching van de studenten. Op deze manier kan de student een goede vertaalslag van de theorie naar de praktijk maken. Alle opleiders-in-school zijn iedere woensdagochtend vrij geroosterd van lesgevende taken. Op deze manier zorgen we ervoor dat er voldoende tijd is voor de begeleiding van studenten bij het werkplekleren.

De werkplekopdrachten die de studenten vanuit de PA meekrijgen zijn mede in overleg met de opleiders-in-school ontworpen. Hierdoor is een goede afstemming ontstaan tussen het curriculum van de PA en de academische basisscholen.

Alle oids-studenten, alle oplissers en PA docenten (van de curriculumonderdelen die op dat moment aan de orde zijn) komen minimaal 2 keer per blok (dat wil zeggen 2 keer per 10 weken) bij elkaar om met elkaar de voortgang van het oids-traject te bespreken en met elkaar uit te wisselen over de ontwikkelingen in het oids-traject en over aandachtspunten. De bevindingen zijn opgenomen in de notulen van de oplisbijeenvakkomsten die bij de visitatie ter inzage liggen.

Binnen de Pabo vindt afstemming plaats over de roosters voor de oids-studenten. Docenten zijn er van op de hoogte welke studenten welke programmaonderdelen verwerven op een academische basisschool.

Academische kop

---

1. De opleidingsschool met academische kop beschikt over een onderzoeksprogramma.

In de eerste jaren van de AOS PO NN hadden de deelnemende basisscholen een eigen individueel onderzoeksprogramma. Het advies van 'De commissie van Wijzen' (bijlage 16 Besluit tot verlening subsidie voor uw aanvraag "Academische Opleidingsschool PO Noord-Nederland" 2011) heeft ertoe geleid dat er een schooloverstijgende onderzoeksagenda is vastgesteld door de stuurgroep (Bijlage 3: Visie op onderzoek binnen de AOS PO NN).

Deze bestaat uit:

- Het verbeteren van de internetzoekvaardigheden van leerlingen van groep 5 t/m 8
- Opbrengstgericht werken met excellente leerlingen
- Leren onderzoeken binnen wetenschap en techniek op de basisschool (start in schooljaar 2014/2015).

Dit laatste onderzoek komt voort uit de leerlijn onderzoeksvaardigheden die door één van de academische basisscholen is ontwikkeld en geïmplementeerd wordt op alle academische basisscholen).

Deze schooloverstijgende onderzoeken worden verricht door leerkrachten van de academische basisscholen en zij worden daarin begeleid door een docent van de RUG. De uitkomsten van de onderzoeken zullen in de vorm van nascholingsprogramma's gedeeld worden met alle betrokkenen werkzaam op de academische basisscholen.

Naast de schooloverstijgende onderzoeksagenda blijven de academische basisscholen de mogelijkheid houden zelf onderzoek uit te voeren passend bij hun specifieke behoeften en vraagstukken met betrekking tot schoolontwikkeling.

In het activiteiten verslag 2009-2011 en het jaarverslag 2012- 2013 (bijlage 6) wordt vermeld welke onderzoeken op de academische basisscholen zijn uitgevoerd. In het jaarverslag 2011-2013 is daarnaast aangegeven welke onderzoeken gecontinueerd zullen worden. Daarnaast wordt er een nieuw schooloverstijgend onderzoek opgestart: *'Er is een tweede schooloverstijgend onderzoek opgestart met als thema 'Excellentie'. Het onderzoek richt zich op het opbrengstgericht werken t.a.v. de (meta)cognitie van excellente leerlingen. Het onderzoek wordt uitgevoerd door Chris Strikwold (o.b.s. Schuilingsoord)'.*

Verslagen van de uitgevoerde onderzoeken worden op de website gepubliceerd.

2. Het programma is dusdanig vormgegeven dat de student in staat wordt gesteld het uitvoeren van praktijkgericht onderzoek naar schoolontwikkeling op het juiste niveau te ontwikkelen.

De afgelopen jaren is er een doorlopende leerlijn Praktijkgericht Onderzoek ontwikkeld en geïmplementeerd in het curriculum van de PA. Deze leerlijn is mede ontwikkeld door het Lectoraat van de PA. Onderzoekend en ontdekkend leren staat centraal in de leerlijn praktijkgericht onderzoek. De empirische cyclus staat model voor het doen van onderzoek. Leren redeneren en het Angelsaksische model zijn belangrijke kenmerken in de visie op praktijkgericht onderzoek.

De leerlijn Praktijk gericht Onderzoek start in jaar 1 en wordt afgerond met een onderzoeksscriptie als onderdeel van de LiO-fase in jaar 4. Vanaf het laatste blok van het eerste studiejaar werkt de student aan onderzoeksvaardigheden. Aanvankelijk gebeurt dit binnen het studieonderdeel Sociale Wetenschappen. Vanaf het tweede studiejaar wordt praktijkgericht onderzoek als apart studieonderdeel gegeven. Bij het vak Rekenen & Wiskunde wordt aanvullend op de onderzoeksleerlijn statistiek gegeven. Een volledig overzicht van de leerlijn en de bijbehorende onderdelen is opgenomen in bijlage A van de KR PA, een beschrijving van de onderzoeksleerlijn is opgenomen in paragraaf 2.4.2. van de KR PA.

De coördinatoren onderzoek hebben met elkaar een verslag van een LiO-onderzoek uit 2013-2014 besproken. Vooraf was de coördinatoren gevraagd om het verslag te beoordelen en een cijfer te geven. Bij de bespreking is dit vergeleken met het beoordelingsformulier van de Pabo-docent. Op deze manier wordt begeleiding en beoordeling op elkaar afgestemd door de coördinatiegroep onderzoek.

Simone Doolaard, docent RuG

In het vierde jaar voert iedere student in de LiO-fase zelfstandig een afstudeeronderzoek uit. Oids-studenten voeren dit onderzoek gekoppeld aan de LiO-fase uit op een academische basisschool. Studenten zetten het afstudeeronderzoek zelfstandig op in samenwerking met de opdrachtgever en de begeleider en voeren het uit. Zij beschrijven het onderzoek en de resultaten en conclusies in een onderzoeksscriptie. Ze worden hierin op de academische basisschool begeleid door de coördinatoren onderzoek (zie Bronnen en geraadpleegde literatuur KR PA bron 6.4 en 6.13).

3. De opleidingsschool met academische kop beschikt over voldoende en hoogwaardige begeleiding van studenten en een goede ondersteuning van docenten bij hun onderzoeks- en begeleidingstaken.

Ook leerkrachten werkzaam op een academische basisschool, leren praktijkgericht onderzoek uit te voeren door een onderzoek uit te voeren als onderdeel van de (intern ontwikkelde) opleiding 'basiscursus onderzoeksvaardigheden'. De thema's die door de leraren onderzocht worden zijn vaak gekoppeld aan hun eigen klassensituatie, raken hun eigen functioneren en hebben veelal een betekenis op schoolniveau. De keuze voor de onderzoeksthema's wordt met de schoolleiding en het team besproken. We constateren dat de onderzoeksthema's niet altijd op voorhand passen bij het schoolbeleid of de specifieke speerpunten van de school.

Er is op een aantal scholen wel een duidelijke samenhang tussen onderzoek en schoolontwikkeling zichtbaar. Dit betreft praktijkgericht onderzoek verricht door leerkrachten en/of wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd door een onderzoeksinstelling.

Doordat de coördinatoren onderzoek van de academische basisscholen continu begeleid worden door een docent van de RUG, is er blijvende focus op de begeleiding van studenten die onderzoek verrichten op de werkplek. Zowel de komst van AOLB-studenten als het feit dat de onderzoeksrapportage in 2014 onderdeel van de LiO geworden is, heeft ertoe geleid dat de begeleiding en ondersteuning van de coördinatoren onderzoek, geïntensiveerd is.

Het GION doet veel onderzoek op de Westerschool te Wildervank. De onderzoeksdomeinen zijn taalverwerving bij kleuters, handelingswijzers voor begrijpend lezen en het DoCoVerDi-model (doelgericht lesgeven, controle, verlengde instructie en afname digitale quiz) bij rekenen.

In het onderzoek naar taalverwerving gaat het om hoe kinderen een taal leren spreken en begrijpen. Deze kennis kan ingezet worden om eventuele problemen en stoornissen eerder op te sporen en te behandelen. In het onderzoek naar begrijpend lezen gaat het om een stapsgewijze aanbieding van het begrijpend lezen met een hintkaart en een computerles. De hypothese is dat de leerlingen met een hintkaart de les Begrijpend Lezen beter gaan maken.

Het DoCoVerDi- model is een voorbeeld van een formatief assessment. De hypothese is dat het gebruik hiervan meer rendement oplevert dan het werken met een summatief assessment.

De leerkrachten van de Westerschool participeren actief in het onderzoek. Dit vergroot hun vakkennis en vormt veelal een goede motivatie om te werken aan schoolontwikkeling.

Ruby Trebels, opleider-in-school, Westerschool

Meer voorbeelden zijn te vinden in het jaarverslag 2012-2013 dat als bijlage 6 is toegevoegd. We kunnen stellen dat directeuren steeds bewuster onderzoek en schoolontwikkeling aan elkaar koppelen. Voor studenten betekent deze ontwikkeling dat zij zich in een rijke leeromgeving bevinden: ook andere leerkrachten dan hun eigen coach zijn bezig met het doen van onderzoek ten behoeve van schoolontwikkeling.

Coördinatoren onderzoek hebben een rubric ontwikkeld als leidraad om onderzoeksverslagen van collega's en/of studenten te beoordelen en van feedback te voorzien. De rubric en een voorbeeld van een uitwerking is opgenomen in bijlage 12.

“Uit onze intervisiebijeenkomst kwam naar voren dat de coördinatoren onderzoek het vaak toch lastig vinden de onderzoeksverslagen van de studenten van feedback te voorzien en te beoordelen. We hebben toen de rubric verder uitgewerkt. Vervolgens hebben we allemaal het verslag van dezelfde student van feedback voorzien en beoordeeld. Samen met de docent van de RUG hebben we onze feedback en beoordelingen vergeleken. Hierdoor ontstonden boeiende discussies die niet alleen meer duidelijkheid omtrent beoordeling hebben gegeven, maar die ook voor mijzelf bijzonder leerzaam waren. Ik vond het bijzonder te ervaren hoe deze werkvorm, die ik zelf regelmatig in de klas toepas, bijdraagt aan mijn eigen professionele ontwikkeling”

Yvette Bos, coördinator onderzoek, obs Schuilingsoord

De onderzoekscoördinatoren hebben (in het schooljaar 2011-2012) geïnventariseerd of er kenmerken aan te wijzen waren die maakten dat de resultaten van onderzoeken daadwerkelijk geïmplementeerd werden op hun school. Als onderscheidend kenmerk kwam de mate waarin de schoolleiding stuurt op het delen en implementeren van de onderzoeksresultaten naar voren. In sommige gevallen gebeurde er weinig met de resultaten van onderzoek van

leerkrachten, zelfs als de resultaten helder waren en in principe gemakkelijk vertaalbaar naar leerkrachtgedrag. De uitkomst van deze inventarisatie heeft ertoe geleid dat vanaf het schooljaar 2012-2013 schoolleiding en schoolteam intensief betrokken worden bij het vaststellen van onderzoeksthema's en de daaruit voortvloeiende onderzoeksvraag.

Docenten en begeleiders van de PA en de RUG zijn voldoende toegerust om de 'onderzoekende student' te begeleiden, maar hebben beperkt zicht op de relatie met schoolontwikkeling in de academische basisscholen. Daardoor vindt de implementatie en borging van onderzoeksresultaten niet altijd plaats (zie ook standaard 5).

Ontwikkel- en verbeterbeleid

- **Verdiepen van het leren op de werkplek.**

Het werkpleklernen is verankerd in de academische basisscholen. Verdere verdieping is nu mogelijk. Recent hebben oplissers, leden van de coördinatiegroep en betrokken docenten van de PA, zich laten inspireren door een workshop verzorgd door Bob Koster, lectoraat Werkpleklernen (Fontys). De workshop had als thema: 'Van begeleiden naar opleiden; hoe verdiepen we het leren van studenten op de werkplek?' In het volgend studiejaar wordt dit thema verder uitgediept in een viertal bijeenkomsten waarin het verdiepen van de reflectie van de student centraal staat.

In bovengenoemde workshop kwam naar voren dat er meer en meer gevarieerde leeractiviteiten kunnen ontstaan door uit te gaan van de krachtige authentieke leeromgeving op een academische basisschool. Daarnaast zullen we (geïnspireerd door het onderzoek van M. Timmermans e.a.⁴) gaan onderzoeken in hoeverre er op de academische opleidingsscholen sprake is van een rijke leeromgeving en in hoeverre studenten in staat gesteld worden deze rijke leeromgeving volledigheid te benutten. We gaan binnen de academische basisscholen op zoek naar het bieden van meer variatie in leeractiviteiten om zo beter aan te kunnen sluiten bij de diversiteit aan leerstijlen van de studenten. Ook zoeken we naar mogelijkheden om andere experts (dan de oplisser) meer te betrekken bij het werkpleklernen van de student.

- **Scholing van teams in de academische basisscholen t.b.v. het oids-programma.**

Voor het oids-programma zijn een aantal curriculumonderdelen geselecteerd die de oids-student in een academische basisschool verwerkt in plaats van op de PA.

---

⁴ Timmermans M. e.a (2012). *Kwaliteit van de opleidingsschool. Over Affordance, Agency en Competentieontwikkeling*, Nijmegen

Om de theorie bij deze curriculumonderdelen goed te belichten onderzoeken we de mogelijkheid om vakdocenten van de PA de theorie van de betreffende

curriculumonderdelen structureel te laten toelichten op de basisschool zodat alle leerkrachten en coaches daarvan op de hoogte zijn.

Praktijk gericht onderzoek en schoolontwikkeling.

- Schoolinnovatie op basis van onderzoek (en onderzoekend handelen) is nog niet geborgd binnen de AOS PO NN. Sturing van de schoolleiding blijkt essentieel voor borging. De schoolleiding en schoolteams zullen betrokken worden bij het vaststellen van onderzoeksthema's. Daarnaast zal er bij elk onderzoek (uitgevoerd door leerkrachten of studenten) aandacht besteed worden aan de implementatie van onderzoeksresultaten in de school. Dat zal opgenomen worden in het onderzoeksplan. Daarnaast zullen de schoolteams tijdens het onderzoek frequenter geïnformeerd worden over de voortgang en ook actief betrokken worden bij het onderzoek, bijvoorbeeld voor het verzamelen van data. Daarmee wordt het team vanaf het begin mede-eigenaar van het onderzoek en de resultaten. Naar verwachting zal dit individuele leerkrachten stimuleren om onderzoeksresultaten te verwerken in hun dagelijkse praktijk.
- Ook bij onderzoek van studenten zal aandacht gegeven worden aan het betrekken van zittende leerkrachten bij vormgeving en uitvoering van het onderzoek. De relatie met schoolontwikkeling is dan ook gesprekspunt tussen de begeleider van de student die zijn eindopdracht uitvoert op de academische basisschool en de begeleider van de lerarenopleiding.
- In de rubric die ontwikkeld is door coördinatoren onderzoek wordt nadrukkelijk aandacht gegeven aan het opzetten, uitvoeren en implementeren van onderzoek. Aan het eind van het schooljaar 2014-2015 zal worden vastgesteld of de onderzoeken verricht door studenten en zittende leerkrachten meer verbonden zijn met de schoolontwikkeling van de betreffende basisschool. Hoewel de LiO-student keuzevrijheid voor een onderwerp houdt, worden nadrukkelijk de onderwerpen waarop de academische basisschool zich aan het ontwikkelen is onder zijn aandacht gebracht.
- Het werken aan een gezamenlijke onderzoekagenda is in ontwikkeling. Reeds benoemde thema's zijn:
  - ✓ Het verbeteren van de internet-zoekvaardigheden van leerlingen van groep 5 t/m 8
  - ✓ Opbrengstgericht werken met excellente leerlingen
  - ✓ Leren onderzoeken binnen wetenschap en techniek op de basisschool (Start in schooljaar 2014/2015).

- De academische basisscholen zullen daarnaast het komend jaar bij hun schoolontwikkeling focussen op de thema's voortkomend uit de toekenning van de subsidie 'Versterking samenwerking veld en PA'. Dit betreft de thema's:
  - ✓ het omgaan met verschillen
  - ✓ opbrengstgericht werken
  - ✓ ouderbetrokkenheid
  - ✓ pesten
  - ✓ begeleiding beginnende leerkrachten met daarin aandacht voor de aansluiting van het initiële Pabo-programma in relatie tot de verdere professionalisering van de beginnende leerkracht.

Het ligt voor de hand deze thema's te benutten bij het verder vormgeven van de gezamenlijke onderzoekagenda.

Standaard 3: Toetsing

Analyse huidige situatie

---

1. De opleidingsschool hanteert duidelijke afspraken over de rol, de taken en de verantwoordelijkheden van elk van de partners bij beoordeling en toetsing. Iedere student heeft volstrekte helderheid over wat die afspraken in de praktijk van de opleiding betekenen.

Zoals uit de samenwerkingsovereenkomst (bijlage 1) naar voren komt, is de PA eindverantwoordelijk voor het opleiden van studenten tot 'leraar basisonderwijs'. In het document Taakomschrijving betrokkenen binnen de academische opleidingsschool (bijlage 2) zijn afspraken gemaakt over de uitvoering van taken, waaronder ook de beoordeling. Voor wat betreft de toetsing en beoordeling valt de oids-student, net als elke andere Pabo-student, volledig onder het toetsbeleid van de PA. Alle verworven competenties en studiepunten worden beoordeeld volgens de afspraken die daarover zijn gemaakt binnen de PA. Studenten worden nadrukkelijk gewezen op deze afspraken. De afspraken m.b.t. het werkplekleren zijn voor studiejaar 1,2 en 3 vastgelegd in de course 'Werkplekleren' die op de elektronische leeromgeving staat. Voor de student in de LiO fase in het document Toelichting voor de student op de LiO fase (Bronnen en geraadpleegde literatuur KR PA bron 6.3 en 6.12) en 'Naar nieuwsgierige leerkrachten' (Bronnen en geraadpleegde literatuur KR PA, bron 6.4). Voor het programma Opleiden in de school volgt de student de studiehandleiding voor de student voor het betreffende curriculum onderdeel. Alle genoemde documenten staan op BB onder de course-naam. In de studiehandleiding voor de student staat hoe toetsing en beoordeling van het betreffende onderdeel plaatsvindt.

De PA heeft er nadrukkelijk voor gekozen de oplisser niet te laten optreden als examinator. Examinatoren moeten master geschoold zijn en worden benoemd door de examencommissie van de PA. Zij toetsen summatief. De stagebegeleiders toetsen wel formatief; de oplisser en coach treden adviserend op.

2. De examencommissie van de betreffende instituten heeft expliciet een rol bij de beoordeling en toetsing.

De examencommissie is en blijft te allen tijde eindverantwoordelijkheid voor het afgeven van het diploma van elke Pabo-student. Het oids-traject is een leerroute binnen de Pabo. Dat betekent dat de examencommissie van de PA verantwoordelijk is voor de kwaliteit van toetsen en het gerealiseerde eindniveau in het oids-traject. De examencommissie – en toetscommissie - acteren hierin niet anders dan bij de reguliere studenten van de PA. Voor meer informatie over dit onderwerp wordt verwezen naar standaard 3 van de KR PA.

Ontwikkel- en verbeterbeleid

Met de start van studiejaar 2014-2015 worden de opleiders-in-school intensiever betrokken bij de toetsing van het werkplekleren.

- Tot nu toe bezoeken oplissers, naast de werkplekbegeleider, ook lessen van de student. Dit bezoek heeft een informele status omdat alleen de coach (eventueel in overleg met de oplisser) een adviescijfer geeft voor de praktijkuitvoering aan de werkplekbegeleider. Het komende cursusjaar zal de oplisser in het tweede semester meer structureel, 2x per semester, lesbezoeken afleggen bij lessen die de student geeft en diens gehele portfolio doornemen en voorzien van een adviescijfer.
- Omdat de oplisser naast de coach betrokken wordt bij de formatieve toetsing zal met behulp van intervisiebijeenkomsten gewerkt worden aan verhoging van de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid.

Standaard 4a: Kwaliteitszorg

Analyse huidige situatie

1. De opleidingsschool hanteert een kwaliteitszorgplan dat waarborgt dat de streefdoelen van de opleiding gerealiseerd worden en op regelmatige tijdstippen geëvalueerd worden.

De AOS PO NN heeft in de samenwerkingsovereenkomst (bijlage 1) afspraken gemaakt over de verantwoordelijkheid van alle partners bij de kwaliteitszorg:

“De Pedagogische Academie en de besturen van de basisscholen dragen op hun eigen specifieke wijze bij aan de verbetering van de kwaliteit van het opleidingsonderwijs ten behoeve van het basisonderwijs. In het kader van kwaliteitszorg en –borging hanteren de partners het jaarlijkse activiteitenplan als toetsingskader. De coördinatoren controleren en evalueren jaarlijks de samenwerking op inhoudelijke en procesmatige eisen en op organisatie en infrastructurele eisen. De coördinatoren hebben als taak de kwaliteit te toetsen die beschreven is in het jaarlijkse activiteitenplan en voorstellen voor verbetering en/of uitbreiding te doen aan de partners van de samenwerkingsovereenkomst”.

Er zijn twee documenten voor de meting en monitoring van kwaliteitszorg:

1. Het jaaractiviteitenplan/ontwikkelplan:
  - a. van de groep coördinatoren onderzoek (o.l.v. de RUG)
  - b. van de oplis groep (o.l.v. de PA)
2. Het jaarverslag

Ad. 1.

Zowel de onderzoeksgroep als de oplisgroep heeft zijn eigen ontwikkelplan waarin zij de doelstellingen voor het komend jaar vaststelt. Deze doelstellingen worden jaarlijks geëvalueerd door de betrokkenen: a) door coördinatoren onderzoek en de betrokken docent van de PA en de RUG (projectleider) en b) door oplissers en betrokken docenten PA (een van hen is projectleider).

In bijlage 8 (doelstelling en evaluatie 2013-2014) is de evaluatie van doelstellingen over cursusjaar 2013-2014 als voorbeeld opgenomen. Een kritische succesfactor is de vraag of studenten kunnen aangeven (in een

enquête) waarom deze vorm van studeren meerwaarde heeft. De opzet van de evaluatie en de uitslag van de enquête die in dat kader gehouden is ligt tijdens de visitatie ter inzage.

Naast evaluatie van het ontwikkelplan van het voorgaande jaar wordt ook voor ieder nieuw jaar, aan het begin van het studiejaar, een ontwikkelplan vastgesteld. De doelen, werkwijze, betrokkenen en prestatie-indicatoren worden vastgelegd (zie bijlage 8 doelstelling en evaluatie 2013-2014) en aan het eind van ieder studiejaar vindt wederom evaluatie plaats. De PDCA-cyclus vormt de basis voor dit proces.

Ad. 2.

Aanvullend aan de hier geschetste evaluatiesystematiek schrijft de projectleider, in opdracht van de stuurgroep, een jaarverslag waarin de opbrengsten van de samenwerking over het voorgaande jaar worden vermeld. Het driejarenverslag periode 2009-2012 en het jaarverslag 2013-14 zijn opgenomen als bijlage 6.

Uiteraard geldt voor elke partner ook een eigen systeem voor kwaliteitszorg, waarbij ook het onderwijs periodiek wordt geëvalueerd. Na elk blok wordt bij de PA het gegeven onderwijs geëvalueerd aan de hand van een blokenquête en/of panelgesprek. Voor een uitgebreide beschrijving van het generieke systeem van kwaliteitszorg wordt verwezen naar de KR PA (Geraadpleegde literatuur en bronnen, bron 8.1).

2. De opleidingsschool geeft aantoonbaar opvolging aan de resultaten van de regelmatige evaluaties.

De enquête van 2013- 2014 die de AOS PO NN uitvoert levert diverse resultaten op. Het kader met voorbeeld, afkomstig uit bijlage 8 Evaluatie ontwikkelplan oids 2013-2014, illustreert hoe kritiekpunten zijn opgepakt.

Studenten die het oids-programma volgen worden, tijdens het verwerken van een curriculum onderdeel op de academische basisschool, minimaal een keer per blok uitgenodigd door alle oplissers en de betrokken PA docenten en bevraagd op de voortgang, positieve aspecten en ontwikkelpunten van het onderdeel van het curriculum dat ze op dat moment in de academische basisschool verwerven. De positieve aspecten worden vastgehouden. Zo komt bijvoorbeeld in gesprekken met oids-studenten naar voren dat zij het nuttig vinden om voor de vijf curriculumonderdelen die zij op de werkplek verwerven het eerste college op de PA te volgen. Studenten horen dan in detail wat de toets van het betreffende curriculumonderdeel inhoudt en aan welke criteria de toets moet voldoen. Afspraken hierover zijn opgenomen in de notulen van de oplsbijsprekingen.

In de bijeenkomsten met de oplissers wordt structureel aandacht besteed aan de werkwijze en uitvoering van het opleiden, begeleiden en beoordelen van studenten in de academische basisschool. De inhoud van de bespreking is opgenomen in de notulen van de oplisbijeenkomsten.

In de enquête komt naar voren dat studenten over het algemeen tevreden zijn over de inhoud en de begeleiding, voornaamste kritiekpunt is de roostering van de Pabo in periode 3, die door een organisatorische vergissing niet goed verliep. Opleiders-in-school hebben dit succesvol op kunnen pakken met hun studenten. De opleiders-in-school hebben ook zelf met hun eigen studenten geëvalueerd, in deze gesprekken kwamen positieve geluiden naar voren. (Ontwikkelplan oids 2013-2014).

De jaarlijkse doelstellingen die geformuleerd worden door de oplis-groep zijn mede gebaseerd op de evaluatie van het vorig jaar. De PDCA-cyclus vormt de basis voor dit proces.

3. De medewerkers en studenten van de opleidingsschool alsook het beroepenveld zijn actief betrokken bij de interne kwaliteitszorg van de opleidingsschool.

Door bovengenoemde kwaliteitsevaluaties zijn coaches, oplissers, bestuur en studenten betrokken bij de kwaliteitszorg van de academische opleidingsschool. De uitkomsten zijn bekend gemaakt aan oplissers en coaches en kunnen daarmee ook een rol spelen in de interne kwaliteitszorg van de diverse basisscholen.

Ontwikkel- en verbeterbeleid

Naar aanleiding van gesprekken over de huidige invulling van kwaliteitszorg van de academische basisschool is geconstateerd dat gerichte kwaliteitsmetingen aan de hand van de kwaliteitsindicatoren zoals geformuleerd in de 'Regeling

tegemoetkoming kosten opleidingsscholen' van OCW gewenst zijn. Daartoe worden de volgende activiteiten ondernomen:

- Halverwege de beoordelingscyclus van het samenwerkingsverband AOS PO NN wordt een audit uitgevoerd waarbij het functioneren van het samenwerkingsverband in kaart wordt gebracht aan de hand van deze kwaliteitsindicatoren. In deze tussentijdse monitoring zal ook de kwaliteit van het personeel en de mate van koppeling van het personeelsbeleid van de individuele scholen aan kwalitatieve eisen voor inzet van personeel in de AOS PO NN onderwerp zijn.
- Tegelijk met de gemeenschappelijke onderzoekagenda wordt een systeem ontwikkeld voor monitoring van de implementatie van onderzoek

Standaard 4b: Kennisdeling (academische kop)

Analyse huidige situatie

1. De opleidingsschool met academische kop zorgt voor de kennisdeling tussen de partners en met de andere opleidingsscholen met academische kop.

Via tweejaarlijkse symposia studiedagen worden onderzoeksresultaten uitgewisseld binnen de OAS PO NN. Tot op heden werden deze symposia altijd als inspirerend ervaren, zo bleek uit evaluatie (www.oasnoord.nl). Tussen de academische basisscholen is er daarnaast buiten de formele momenten om op beperkte schaal sprake van uitwisseling van onderzoeksresultaten.

Het schooljaar 2012-2013 is afgesloten met een symposium "Kennisdelen". Tijdens dit symposium zijn onder meer de resultaten van de onderzoeken van de leerkrachten die de basis cursus onderzoeksvaardigheden hebben gevolgd, gepresenteerd. Het symposium is door ruim 100 leerkrachten bezocht (Jaarverslag 2012-2013, bijlage 6). Presentaties en onderzoeksverslagen van de leerkrachten worden op de website van de AOS PO NN⁵ gepubliceerd, zodat deze ook toegankelijk zijn voor een breder publiek. Daarnaast bezoeken deelnemers van de AOS PO NN landelijke bijeenkomsten, die georganiseerd worden in het kader van de 'academische opleidingsschool'.

Een concreet voorbeeld van een onderzoek, dat geleid heeft tot een publicatie is in het kader weergegeven.

⁵ Zie: <http://www.aosnoord.nl/index.php/over-onderzoek/flankerend-onderzoek/endorapportage> en <http://www.aosnoord.nl/index.php/over-onderzoek>

Folkert Oldersma (leerkracht van o.b.s. de Starter) en Heidi Rubingh (directeur o.b.s. Schuilingsoord) hebben naar aanleiding van een uitgebreid literatuuronderzoek over hoogbegaafde leerlingen een boekje geschreven 'Knap lastig; praktische oplossingen voor het omgaan met meer- en hoogbegaafde leerlingen'. Dit boekje vormt de basis voor implementatietrajecten op basisscholen van de schoolbesturen O2G2 en Baasis. Alle basisscholen in het samenwerkingsverband hebben deze publicatie ontvangen. Op basis van deze publicatie zijn workshops ontwikkeld die binnen en buiten de AOS PO NN aangeboden worden. De basisscholen onder het bestuur van O2G2 (Groningen) hebben deze workshops inmiddels gevolgd.

Naast de formele momenten, vindt er kennisdeling plaats tijdens de bijeenkomsten van de oplissers op de PA en de bijeenkomsten van de onderzoekscoördinatoren. Deze kennisdeling gaat bijvoorbeeld over het begeleiden van studenten bij het werkplekleren en het doen van onderzoek.

Verder worden de onderzoekscoördinatoren uitgenodigd om de onderzoekscolloquia, georganiseerd door de RUG, bij te wonen.

Een recent voorbeeld van informele kennisdeling, ook gericht op deskundigheidsbevordering, is de rubric (bijlage 12) die in juni 2013 is ontwikkeld door de onderzoekscoördinatoren. Deze rubric, eveneens benoemd bij standaard 2, geeft de coördinatoren houvast bij het voorzien van feedback en beoordeling van de onderzoeksverslagen van studenten.

Ontwikkel- en verbeterbeleid

Betrokkenen/deelnemers van de AOS PO Noord-Nederland bezoeken de symposia en landelijke bijeenkomsten. Publicaties en websites van andere samenwerkingsverbanden worden bestudeerd, echter veelal ad-hoc. Er is behoefte aan meer structurele kennisdeling met de andere opleidingsscholen met academische kop en aan andere vormen van kennisdeling.

De onlangs door het Ministerie van OCW toegekende subsidie 'Versterking samenwerking PA en veld' biedt goede mogelijkheden voor verdere ontwikkeling van kennisdeling zowel binnen als buiten de AOS PO NN. De academische basisscholen gaan onder begeleiding van docenten, onderzoekers van de PA en de RuG en de lector Leren & Gedrag van de Hanzehogeschool Henderien Steenbeek, werken aan inhoudelijke versterking rond de thema's: opbrengst gericht werken, omgaan met verschillen, de sociale leefwereld van het kind en

ouderbetrokkenheid. De kennis opgedaan tijdens de trajecten op de academische basisscholen (eerste schil), zal na circa één tot anderhalf jaar (begin 2016) gedeeld worden met de andere scholen binnen besturen die participeren in de academische Opleidingsschool (tweede schil) en vervolgens met scholen vallend onder schoolbesturen buiten het samenwerkingsverband AOS PO NN (derde schil). Daarnaast onderzoeken we welke rol het in het voorjaar 2014 opgerichte steunpunt opleidingsscholen kan spelen in het versterken van kennisdeling⁶.

---

⁶ <http://steunpuntopleidingsscholen.nl>

Geraadpleegde bronnen

Bronnen gerelateerd aan de AOS	
Bijlage 1	Samenwerkingsovereenkomst AOS PO NN 2012-2016 (augustus 2011)
Bijlage 2	Taken, rollen en competenties betrokkenen bij de AOS (augustus 2011, bijlage bij samenwerkingsovereenkomst)
Bijlage 3	Visie op onderzoek binnen de AOS (februari 2012)
Bijlage 4	AOS PO NN Ambitieuus aan de slag (juni 2011)
Bijlage 5	Een academische basisschool, waar heb je dat nou weer voor nodig? Visiedocument. (januari 2009)
Bijlage 6	a) Activiteitenverslag AOS PO NN 2009 – 2011 b) Jaarverslag AOS PO NN 2012-2013
Bijlage 7	Overzicht opgeleide studenten 2009-2014
Bijlage 8	Doelstelling en evaluatie 2013-2014 (mei 2014)
Bijlage 9	a) Jaar 2014 Selectie- sollicitatieprocedure info studenten (2014) b) Opzet opleiden in de school (oids) c) Brief werving studenten
Bijlage 10	Selectiecriteria OIDS jaar 3 (Entreevoorwaarden en competenties van de oids student) (juni 2014)
Bijlage 11	Ontwikkeling van een checklist, G. Geerdink, Velon tijdschrift 23 (1)-2011
Bijlage 12	a) Uitwerking rubric beoordeling praktijkonderzoek b) Rubric onderzoek AOS PO NN (juni 2013)en Uitwerking Rubric
Bijlage 13	a) Curriculumoverzicht AOLB b) Curriculumoverzicht PA
Bijlage 14	a) en b) Begroting 2013-2014
Bijlage 15	Overzicht van het ingezette personeel met naam, functie, omvang aanstelling, graad en deskundigheid (juli 2014)
Bijlage 16	Besluit tot verlening subsidie voor uw aanvraag "Academische Opleidingsschool PO Noord-Nederland" december 2011

Bronnen gerelateerd aan PA en visitatie Pabo

Kritische reflectie Pedagogische Academie opleiding leraar basisonderwijs
Hanzehogeschool Groningen 'Goud' Onderwijs (juli 2014)

Onderwijsregeling 2013-2014 VT, TOP en AOLB, inclusief examenregeling,
Pedagogische Academie, 31 augustus

Curriculumoverzicht VT 2013-2014, Pedagogische Academie

Curriculumoverzicht AOLB 2013-2014, Pedagogische Academie/Rijksuniversiteit
Groningen

Bronnen ter inzage

Tevredenheidsenquête studenten OIDS 2^e semester 2013-2014 +
evaluatieresultaten van de enquête

Notulen van oplis-bijeenkomsten